

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT
ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6, Tallinn 19080, Estonia tel. +372 646 6439, fax +372 667 8399, E-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2004. aasta I kvartalis

Tallinn
Juuni 2004

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: Liina Ernits
tel. 646 6438

EKI direktor Marje Josing
19080 Tallinn Rävala 6
Tel. +372 646 6439
Fax +372 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Piima tootmine.....	5
Piimatööstus.....	6
Hinnad	8
Väliskaubandus.....	11
Euroopa Liit.....	16
Maailmaturg.....	19
Kokkuvõte	20

Eesti piimaturg 2004. aasta I kvartalis

Piima tootmine

2004. aasta esimeses kvartalis oli piima tootmine Eestis võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 12,3 tuhande tonni võrra ehk 9,2% suurem, ulatudes kogumahus 146 tuhandele tonnile (I kv 2003 - 133,7 tuh t, tabel 1). Piima tootmine on suurenenud lehmade arvu suurenemise ja produktiivsuse tõusu tulemusel. Keskmise piimatoodang lehma kohta ulatus vaadeldud perioodil 1238 kilogrammini, mis on 77 kg võrra suurem kui eelmise aasta samal ajavahemikul. 2004. aasta I kvartali lõpus oli Eestis 120,4 tuhat lehma, mis on 9 tuhande lehma võrra enam kui aasta tagasi.

Tabel 1

Piima tootmise näitajad I kvartalis aastatel 2002 - 2004

	2002 I kv	2003 I kv	2004 I kv	Muutus	
				I kv '04 - I kv '03 +,- kogusena	I kv '04/ I kv '03, +,- %
Piimatoodang (tuh.t)	150,4	133,7	146,0	+12,3	+9,2
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	1151	1161	1238	+77	+6,6
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk.)	133,7	117,3	120,4	+2,6	+3,1
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	106,7	112,1	121,1	+9,0	+8,1
Kokkuostu osakaal toodangust, %	70,1	83,8	82,9	x	x

2004. aasta esimese kvartaliga lõppes Eestis ka esimene “katseline” kvoodiaasta (periood 1.04.2003 – 31.03.2004). Katseliseks kvoodiaastaks kehtestati üleriigiliseks kvoodiks 900 tuhat tonni piima, millest 810 tuhat tonni oli tarnekvoodi ja 90 tuhat tonni otseturustuskvoodi suurus. Piimakvooti taotles Põllumajanduse Registrate ja Informatsioonikeskuse (PRIA) andmetel 2693 piimatootjat kokku 647 tuhande tonni piima realiseerimiseks. 96% taotletud mahust koguses 619,7 tuhat tonni taotleti tarnekvooti ja ainult 4% (27,4 tuh t) otseturustuskvooti. Kvoodiperioodi lõpuks jäi kvoodi kogumaht 644 tuhandele tonnile ja taotlejate arv vähenes 2500-le. Välja jagatud kvoodist täitsid piimatootjad PRIA andmetel 78% ehk tarnisid ja turustasid kokku 501 tuhat tonni piima (korrigeeritud rasvasisaldusele 4,31%, tabel 2).

Teisel kvoodiaastal (1.04.2004 – 31.03.2005) ulatub piima tootmiskvoot 624 483 tonnini, piima keskmise rasvasisaldusega 4,31%. Kogu tootmiskvoodist 86% on tarnekvoot – 537 118 tonni ja 14% otseturustuskvoot – 87 365 tonni. Tootmiskvoodile lisandub umbes 10% farmi(talu)sisene tarbimine.

Eestile kehtestatud piimakvoodist oli kvoodiaasta alguseks välja jagatud 84% ehk 525 334 tonni suurune piimakvoot 2136 lehmapidajale. Reservis on veel 16% ehk 99 151 tonni suurune kvoot (sellest 23 369 t tarnekvoot ja 75 782 t otseturustuskvoot), mida tänavu on võimalik veel välja jagada. Tarnekvoodi juurdetaotlemine on pingeline, kuna seda on reservis ainult 4%. Otseturustuskvoodist on reservis enamus kvoodimahust (87%), kuna selle järele on väiksem nõudlus, sest selle aruandlust peab piimatootja ise PRIA-le esitama ning keerulisemaks teeb otseturustuse ka ise turustamisega tegelemine.

Tabel 2

Piima tootmiskvootide täitmine ja tootmiskvoodid eelolevateks perioodideks (tonnides)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Tootmismah* 1.04.2003 – 31.03.2004	608 037*	494 178*	113 859*
Kvoodiperiood:			
1.04.2003 – 31.03.2004,			
- Eesti kehtestatud kvoot	900 000	810 000	90 000
- % kogukvoodist	100%	90%	10%
- esitatud taotlused	644 384	622 134	22 248
- % kogutaotlusest	100%	97%	3%
- täidetud kvoot	501 096	488 529	12567
- % taotlusest	78%	98%	2%
1.04.2004 – 31.03.2005			
- EL kehtestatud kvoot	624 483	537 118	87 365
- % kogukvoodist	100%	86%	14%
- välja jagatud	525 334	513 749	11 585
- kvoodi reserv	99 151	23 369	75 782
1.04.2005 – 31.03.2006	624 483	537 118	87 365
1.04.2006 – 31.03.2007	646 368

*ESA andmed: tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustusena kogutootmise ja kokkuostu vahe.

Piima tootmist on Eestis alates 1998. aastast riiklikult toetatud piimalehma otsetoetuste maksimisega. 2004. aastal maksti PRIA andmetel nimetatud toetust välja 108,3 miljonit krooni. Toetust said 2626 loomaomanikku kokku 101 134 piimalehmale. Toetuse suuruseks ühe lehma kohta oli 1065 krooni ja 2600 krooni maakarja tõugu lehma kohta. Võrreldes 2003. aastaga oli tänavu toetusesaajaid 102 võrra vähem, kuid lehmi 145 võrra rohkem.

Piimatööstus

Tänavu esimeses kvartalis suurenes jätkuvalt tööstuste poolt varutava toorpiima kogus, kuid varutud piima osakaal piima kogutoodangust langes 0,9%-punkti võrra. Piimatööstused varusid vaadeldud perioodil kokku 121,1 tuhat tonni toorpiima, mida on 8,1% enam kui mullu samal ajavahemikul. Varutud piim moodustas 82,9% kogu esimeses kvartalis toodetud piimast. Varutud

piima keskmine rasvasisaldus oli 4,1%. Eliit- ja kõrgemasse sorti arvati 97% varutud piimast, mis on 8%-punkti võrra kõrgem kui aasta tagasi. Esimesse sorti läks 2% ja sorditud piima oli 1% varutud toorpiimast.

ESA kiirstatistika andmetel on selle aasta I kvartalis piimatööstuses või, jäätise, pastöriseeritud piima ja lõssipulbri tootmine suurem, kuid piimapulbri ja juustu tootmine väiksem kui viimaste aastate esimestes kvartalites (tabel 3). Kusjuures võitoodang on tänavu 3,3 korda suurem kui aasta tagasi. Lõssipulbri tootmine on sel aastal suurenenud sellises mahus, et on katnud ja ka ületanud piimapulbri toodangumahu vähenemise. Kokkuvõttes on pulbrite tootmismahut I kvartalis 14% suurem kui eelmise aasta samal perioodil. Lõssipulbri toodangumahu tõusu on soodustanud ekspordi suurenemine ja impordi samaaegne vähenemine (vt väliskaubanduse osa). Mullu oli väliskaubanduse tendents vastupidine ning pulbrite kogutoodang vähenes.

Tänavu I kvartalis kehtisid veel ka Euroopa Liidu poolt 2000. aasta teisest poolaastast Eestile eraldatud soodustingimustega ekspordikvoodid osadele piimatoodetele, mis peale liitumist asendusid vabakaubandusega kõigi liikmesriikide vahel ja kõigi toodete osas. Sooduskvoodid muutisid EL turu Eesti piimatoodetele tähtsaimaks ekspordituruks. Piimatoodete eksport Euroopa Liitu on sellest ajast oluliselt suurenenud. See on piimatööstuste arengule mõjunud stimuleerivalt, sest välisurgudel müüakse ligikaudu 1/3 Eestis toodetud piimast. Ekspordiks müügi osakaal piimatööstuste toodangu kogumüügist ulatus tänavu esimeses kvartalis ESA andmetel 25,4%-ni ning on võrreldes mullusega 5,2%-punkti võrra langenud. Piimatööstuste poolt on kehtestatud ekspordikvoodid aasta-aastalt ka täidetud (v.a jogurti osas).

Tabel 3

Piimatööstuste toodang I kvartalis aastail 2002 - 2004

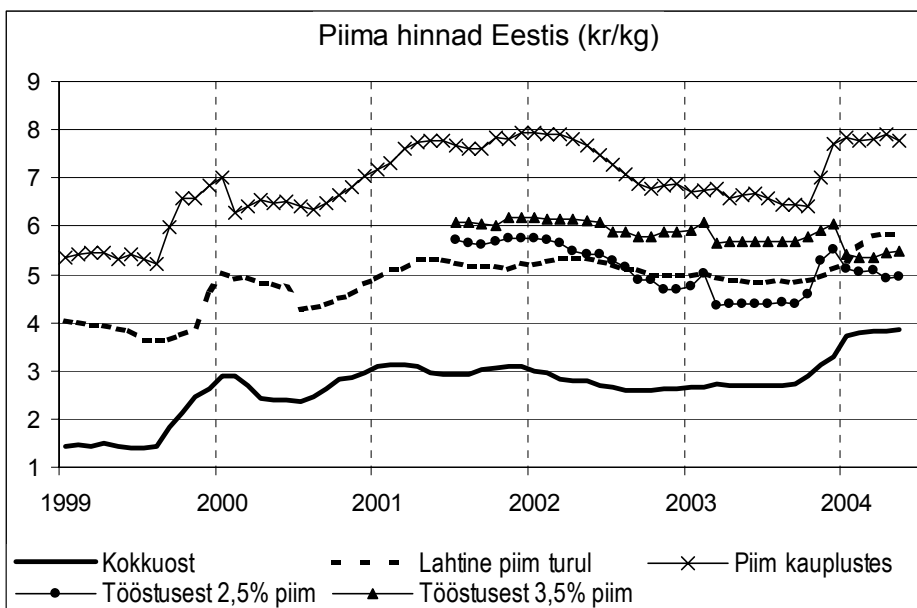
	2002 I kv	2003 I kv	2004 I kv	Muutus	
				I kv '04 - I kv '03 +, - kogusena	I kv '04/ I kv '03, +, - %
Või (tonni)	1221	1470	4902	+3432	3,3 korda
Rasvane juust (tonni)	2110	3283	2920	-363	-11,1
Pastöriseeritud piim (tuh.t)	15,4	18,9	18,4	-0,5	-2,6
Lõssi-vadakupulber,TPA kokku	...	2192	3802	+1610	+73,4
sh lõssipulber (tonni)	1566	1792	3504	+1712	+95,5
Täispiima- ja koorepulber (tonni)	2810	1486	383	-1103	-74,2
Jäätis (tonni)	914	703	1819	+1116	2,6 korda

Eestis oli 17.05.2004. aasta seisuga Veterinaar- ja Toiduameti poolt tunnustuse saanud 42 piimatöötlemisüksust, milledest 15-l oli tunnustus Euroopa Liitu eksportimiseks. Alates käesoleva aasta 1. maist, nagu eespool öeldud, toimub EL liikmesriikide vahel vaba kaubavahetus ning turukonkurents muutub veelgi tihedamaks.

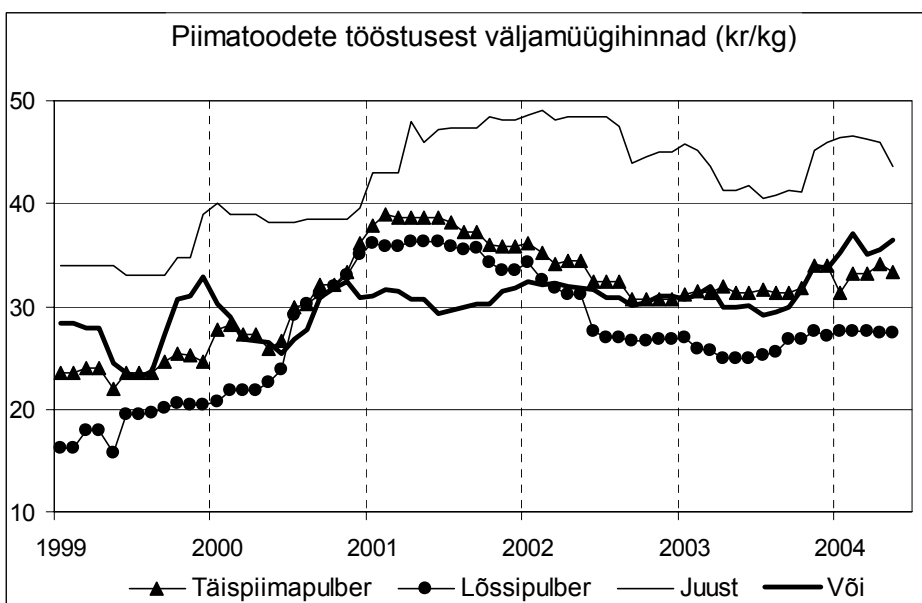
Hinnad

Piimatööstuste poolt varutava toorpiima **kokkuostuhind** jätkas ka 2004. aasta I kvartalis 2003. aasta viimasest kvartalist alanud tõusu (joonis 1). Tänavu märtsis maksid töötledjad tootjatele toorpiima kilogrammi eest 3.81 krooni, juunis 3.85 krooni. Seega on toorpiima tootjahind tõusnud kõigi aegade kõrgeimale tasemele. Viimaste aastate kokkuostuhindade madalaim tase - 1.40 kr/kg oli 1999. aasta juulis ja kõrgeim - 3.13 kr/kg 2001. aasta märtsis. Tänavu esimese kvartali piima keskmine kokkuostuhind (3.77 kr/kg) oli 41% kõrgem eelmise aasta I kvartali tasemest (2.67 kr/kg).

Joonis 1

Joonis 2

Toorpiima kokkuostuhinna tõusuga kaasnes tööstusest väljamüügi- ja jaehindade tõus siseturul (tabel 4). Tööstuste **väljamüügihind** siseturule on aasta jooksul enam tõusnud või, 2,5%-lise piima ja lõssipulbri osas (vastavalt +16,2%, +14,9% ja +5,3%). Juustu ja piimapulbri väljamüügihind on tõusnud aeglasemalt (+3,4% ja +3,9%). Langenud 3,5%-lise piima hind (–3,2% võrreldes eelmise aasta I kvartaliga).

Piimatoodete **ekspordihinnad** on aastaga tõusnud 9...20% vahemikus. Kõige rohkem on tõusnud või ekspordihind (+20,1%). Tänavuse esimese kvartali piimapulbri keskmine ekspordihind (30.47 kr/kg) oli möödunud aasta sama perioodi hinnatasemest (27.85 kr/kg) 9,4%, lõssipulbril 9%, juustul 12,4% kõrgem.

Tabel 4

Tootja-, ekspordi ja jaehindade muutus Eestis 2003-2004. aastail (kr/kg, piimal kr/l)

	Tootjahind/ekspordihind			Jaehinnad kauplustes		
	I kv 2003	I kv 2004	mai 2004	I kv 2003	I kv 2004	mai 2004
Piimapulber	31.32/ 27.85	32.54/ 30.47	41.00	x	x	x
Lõssipulber	26.22/ 24.93	27.62/ 27.18	28.30	x	x	x
Juust Edam	44.88/ 37.41	46.42/ 42.05	42.51	73.86	75.70	76.16
Või	31.26/ 30.94	36.33/ 37.16	36.42	43.02	50.98	54.28
Piim 2,5%	4.70	5.40	5.27	6.73	7.81	7.78
Piim 3,5%	5.88	5.69	5.75

Allikad: tollistatistika, EKI

Tabel 5

Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2002–2004. aasta I kvartalites (kr/kg)

	I kv 2002	I kv 2003	I kv 2004	mai 2004
PIIMAPULBER				
Holland	38.33	39.01	39.59	39.90
Saksamaa	39.17	40.21	39.38	39.59
USA keskmine	49.65	36.53	35.13	42.94
LÕSSIPULBER				
Holland	30.13	30.36	30.25	30.98
Saksamaa	29.83	30.88	30.72	31.14
USA keskmine	36.37	26.23	22.42	24.52
VÕI				
Holland	46.94	47.10	46.94	47.10
Saksamaa	46.16	47.17	46.63	46.94
USA keskmine	50.36	49.80	49.29	59.07
JUUST				
Saksamaa, Gouda	53.35	48.92	44.18	43.97
USA, Cheddar	48.30	56.94	52.73	67.35

Allikas: ZMP

Maailmaturul piimatoodete hinnad esimeses kvartalis veel mõnevõrra langesid, kuid mai-kuu hinnatasemed näitavad juba tõusu. Kiiremat hinnatõusu maikuu andmetel on piimatoodetele märgitud USA-s (tabel 5). Kui Euroopa Liidus tõusid piimatoodete hulgihinnad mais I kvartali keskmise suhtes 0,3...2,4% vahemikus, siis USA-s oli samal perioodil erinevate piimatoodete hinnatõus 9,4...27,8% vahemikus. Cheddar juust kallines USA-s mais võrreldes I kvartaliga 27,8%, piimapulber 22,2%, või 19,8% ja lõssipulber kõige vähem (+9,8%). Maailmaturul on piimatoodete turuolukord paranenud ning piimatoodetele prognoositakse nõudluse kasvu ja hindade stabiliseerumist ning osadele toodetele, sealhulgas võile hinnatõusu.

Piima tootjahind oli 2003. aastal Euroopa Liidus keskmiselt 4.47 kr/kg (2002 – 4.65, 2001 – 4.91, 2000 – 4.57 kr/kg). Alljärgnev tabel 6 annab ülevaate Euroopa Liidu suuremate piimatööstuste kokkuostuhindadest, aga ka Eesti lähiriikide hindade tasemetest. Selle alusel on EL suurtööstuste hinnatasemed sel aastal tunduvalt madalamad kui aasta tagasi ning piima kokkuostuhind Eestis on jõudnud EL suurtööstuste tasemetele juba üsna lähedale. Madalamad piima kokkuostuhinnad Lätis, kust praegu Eesti piimatööstused toorpiima ostavad, on samuti tugeval tõusutrendil.

Tabel 6

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtööstustes, Eesti lähiriikides ja Uus-Meremaal (kr/kg)

	2003 aprill	2004 jaanuar	2004 veebruar	2004 märts	2004 aprill
Suurtööstused					
Nordmilch Saksamaa	4.14	4.64	4.17	4.17	4.17
Arla Foods Taani	4.83	4.58	4.58	4.58	4.41
Danone Prantsusmaa	4.37	4.86	4.80	4.59	4.18
Parmalat Itaalia	6.16
Campina Hollandi	4.04	4.21	3.89	3.89	3.89
Arla Foods Rootsi	4.89	4.63	4.53	4.50	4.37
Suurtööstuste keskmine EL-is	4.44	4.68	4.60	4.40	4.23
Riigid					
Uus-Meremaa	1.80	2.61	2.68	2.64	2.62
Saksamaa	4.32	4.35	4.27	4.23	4.21
Soome	4.76	5.17	5.16	4.69	4.69
Läti	2.45	2.72	2.96	3.08	3.12
Leedu	1.53	1.90	1.94	1.99	2.04
Eesti	2.68	3.72	3.79	3.81	3.82

Allikad: LTO, ZMP, EKI

Toorpiima kallinemine on viimasel aastal kaasa toonud ka tuntava piimatoodete **jaehindade** tõusu Eestis. Aastaga on kauplustes kõige enam kallinenud või (+18%, tabel 4). Enamus piimatooteid kallines aastaga 3,9-11,5% vahemikus, ainukesena põhilistest piimatoodetest on aastaga

odavnenud kodujuust (-3,9%). Mais on jaehindade tõus jätkunud, vaid 2,5%-lise piima hind langes veidi (-0,4%) I kvartali suhtes.

Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes on piimatoodete jaehinnad Tallinna supermarketites enamasti kõrgemad kui Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, kuid madalamad vaatluse all olnud Euroopa Liidu vanade liikmesriikide kaupluste hindadest (tabel 7). Vaadeldud piimatoodetest on erandiks valgehallitusjuust, mida Euroopa Liidu pealinnades on võimalik osta odavamalt kui Tallinnas.

Tabel 7

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 1.- 7. märtsil 2004. aastal (kr)

Toode	Piim, 3,5%	Või, 80-82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvikoor, 10%	Virsikujogurt	Maitsestatamata jogurt	Ehrmann Fruttagut maasikajogurt	Valgehallitusjuust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	8.78	11.10	72.40	3.79	14.47	8.87	3.50	201.00
Riia	7.32	10.94	62.63	6.29	17.46	8.38	3.26*	220.96
Vilnius	10.15	10.75	70.95	7.14	21.12	15.82	3.50	126.69
Varssavi	6.66	8.45	46.08	5.20*	14.09	5.67	2.48	70.57
Praha	7.79	10.73	66.10	8.46	3.79*	8.61*	x	x
Budapest	9.50*	15.30	66.54	x	x	x	x	x
Helsingi	10.48	17.68	121.42	9.54*	18.93	15.59	x	200.54
Berliin	8.76	11.58	67.12	x	31.92	8.87*	4.12	113.12
Amsterdam	11.16	13.23	98.21	12.99	19.14	8.81	5.79	173.94
Stockholm	12.00	19.01	107.90	13.07*	24.23	20.84	x	159.52

***Riia**: Mertingeri jogurt; **Varssavi**: kohvikoor 12%, Danone jogurt; **Praha**: virsikujogurt 150g, maitsestatud jogurt 150g; **Budapest**: piim 2,8%, virsikujogurt 150g, maitsestatamata jogurt 200g; **Helsingi**: kohvikoor 19%; **Berliin**: maitsestatamata jogurt 150g; **Stockholm**: kohvikoor 12%.

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Väliskaubandus

2004. aasta esimeses kvartalis suurenes piimatoodete väliskaubanduses import kiiremini kui eksport, mille tulemusena vähenes piimatoodete kaubavahetuse positiivne saldo 44,2 miljoni krooni võrra ehk 39,3%. Väliskaubakäibe kasv saavutati nii kaubakoguste suurenemisega kui ka impordi- kui ekspordihindade tõusu tulemusel. Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2004. aasta I kvartalis 20,2% (2003 I kv - 20,2%) põllumajandussaaduste kogueksportist ja import 8,2% (2003 I kv - 5,6%) koguimportist.

Piimatoodete rahaline **eksport** oli 2004. aasta esimeses kvartalis 10,1% ehk 21,4 miljoni krooni võrra suurem kui 2003. aasta samal perioodil ning ulatus 234 miljoni kroonini (tabel 8). Tähtsamad eksporditüübid olid piima- ja lõssipulber (48% piimatoodete ekspordist rahalises käibes, joonis 3), või (29%) ja juust (18%). Piimatoodete ekspordihinnad on tänava põhiliste eksporditoodete osas tõusnud ja ka ekspordikogused on tähtsamate toodete osas suurenenud, millega on saavutatud ka ekspordikäibe kasv. Koguliselt suurenes esimeses kvartalis võrreldes eelmise aasta sama perioodiga enam jäätise (2 korda) eksport. Lõssipulbrit eksporditi 72% (3206 t) ja võid 13% mullusest enam, kuid piimapulbrit 43% ja juustu 41% vähem.

Tabel 8

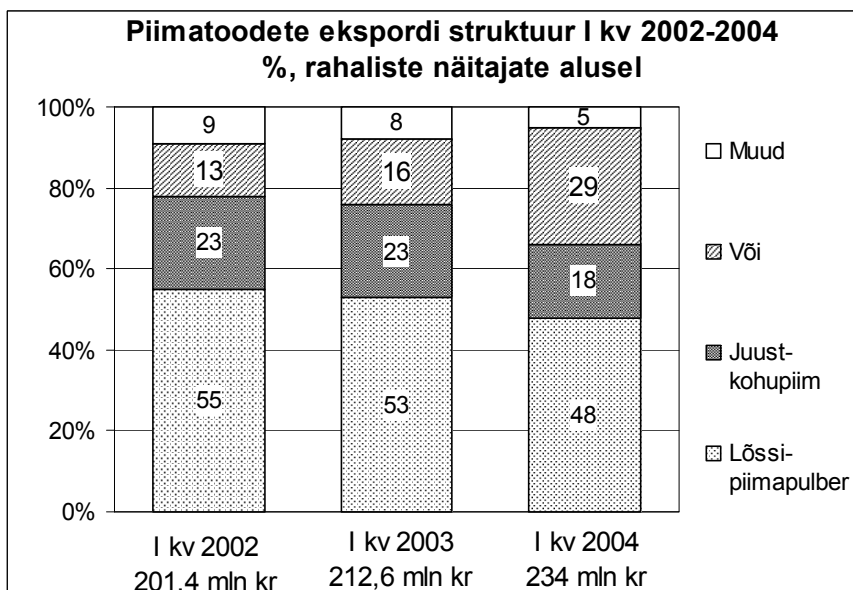
Piimatoodete põhieksport I kvartalis aastail 2003 – 2004

	2003 I kv			2004 I kv			Ekspordikoguse muutus 04 I kv/03 I kv +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	430,7	2734,8	6.35	186,3	2983,8	16.02	-56,7
Kondenseeritud piim, pulber	3337,2	87474,9	26.21	3992,6	111198,0	27.85	19,6
Hapendatud piimatooted	566,7	9449,1	16.67	432,5	5170,9	11.96	-23,7
Vadakutooted	66,8	358,5	5.37	160,0	845,7	5.28	2,4 korda
Või ja piimarasvad	1602,6	48804,7	30.45	1807,3	66705,4	36.91	12,8
Juust, kohupiim	1636,4	60945,5	37.24	966,7	41503,7	42.93	-40,9
Jäätis	115,1	2793,9	24.28	241,8	5543,7	22.93	2,1 korda
Piimatooted kokku	x	212 561,4	x	x	233 951,2	x	10,1*

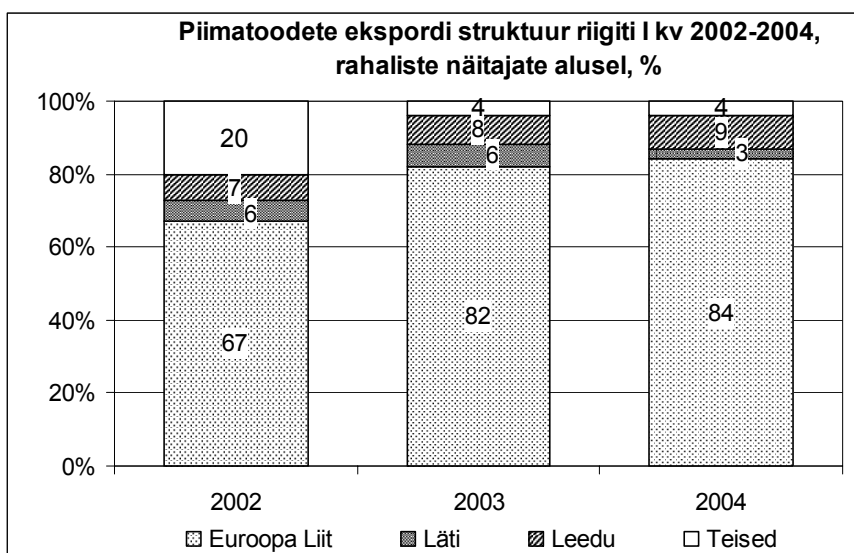
* ekspordikäibe muutus

Peamisteks piimatoodete ekspordimaadeks olid 2004. aasta esimeses kvartalis Eestile Euroopa Liidu riigid, kuhu eksporditi 84% kolme kuu piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses (2003. I kv – 82%; joonis 4). Leetu läks 9% ja Läti 3% piimatoodete ekspordist. Piimatoodete eksport Euroopa Liitu suurenes võrreldes mullusega 22,7% ja ulatus 196,1 miljoni kroonini. Euroopa Liitu viidud piimatoodete ekspordikäibest moodustas lõssi- ja piimapulber 56%, või 32%, juust ja kohupiim 10% - need on tooted, millele enne liitumist kehtisid EL soodusrežiimiga ekspordikvoodid. Eksport Läti vähenes tänava esimesel kolmel kuul 3,7% (8 mln kr), kuid eksport Leetu suurenes 4,3% (20,7 mln kr) võrreldes aastatagusega. Läti eksporditi peamiselt jäätist (67% 2004. I kv jäätise ekspordikogusest) ja hapupiimatoteid (38% nende ekspordikogusest). Leetu eksporditi 51% juustuekspordist ja 30% jäätiseeksportist. EL liikmesriikidest olid tähtsamad partnerid Holland ja Saksamaa, kuhu on enam eksporditud lõssi- ja piimapulbrit (Hollandisse 71% 2004. I kv lõssi- ja piimapulbri ekspordist, Saksamaale 25%, tabel 9), võid (Hollandisse 88%, Saksamaale 5%) ja juustu (Hollandisse 26%).

Joonis 3

Joonis 4

Tabel 9

**Põhiliste piimatoodete põhieksporti riikide lõikes I kvartalis 2004. aastal
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)**

Piim, lõss, koor		Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või		Juust	
2002 – 219 t		2002 – 3325 t		2002 – 492 t		2002 – 1266 t		2002 – 827 t	
2003 – 431 t		2003 – 3337 t		2003 – 567 t		2003 – 1465 t		2003 – 1450 t	
2004 - 186 t		2004 - 3993 t		2004 - 433 t		2004 - 1807 t		2004 - 944 t	
Taani	52	Holland	71	Soome	61	Holland	88	Leedu	51
Saksamaa	27	Saksamaa	25	Läti	38	Saksamaa	5	Holland	26
Läti	15	Taani	3	Teised	1	Tšehhi	5	Taani	13
Teised	6	Tšehhi	1			Teised	2	Ungari	4
								Läti	3
								Teised	3

Piimatoodete **import** oli selle aasta I kvartalis 65,4% (+65,6 mln kr) suurem kui eelmise aasta samal perioodil ning ulatus 165,8 miljoni kroonini (tabel 10). Suuremad impordipartnerid olid Euroopa Liidu kandidaatriigid, kust toodi Eestisse I kvartali jooksul 144,1 miljoni krooni eest piimatooteid, so 87% kogu piimatoodete impordist rahalises väärtuses. Nendest suurema osakaaluga riigid olid Tšehhi, Leedu ja Läti, kust on pärit vastavalt 47% (78,2 mln kr), 20% (32,8 mln kr) ja 10% (17,1 mln kr) piimatoodete impordist. Import Euroopa Liidust 15,1 miljoni krooniga on jäänud eelmise aasta sama perioodi tasemele, kuid osakaal piimatoodete koguimpordis on langenud 9,1%-le eelmise aasta 15,1% tasemelt (joonis 5). Euroopa Liidu riikidest oli Eestile suurim kaubanduspartner piimatoodete impordi osas Saksamaa, kust toodi Eestisse 3,2% (osakaal EL-st 35%) piimatoodete impordist.

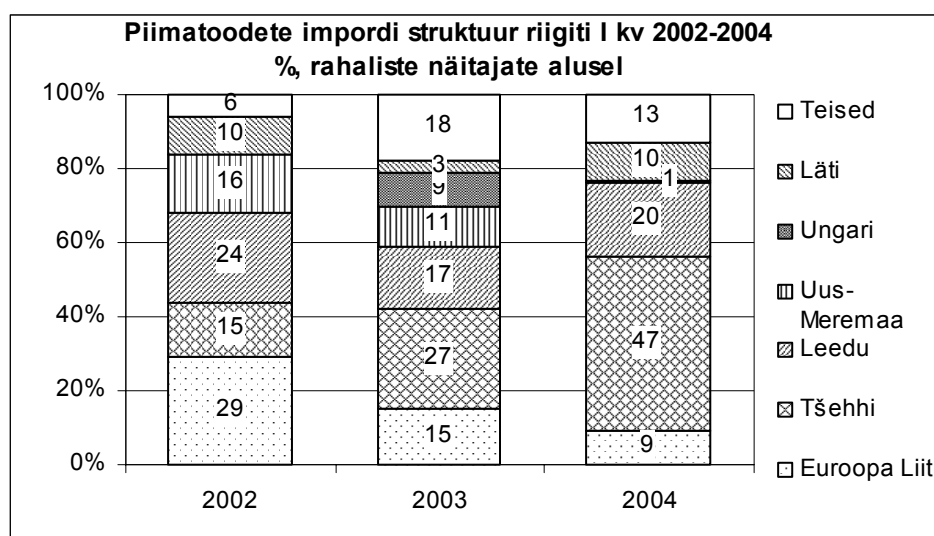
Tabel 10

Piimatoodete põhiimport I kvartalis aastatel 2003 ja 2004

	2003 I kv			2004 I kv			Impordikoguse muutus 04 I kv/03 I kv +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	48,2	1446,1	29.99	4116,6	22444,4	5.45	86korda
Kondenseeritud piim, pulber	1614,9	30610,5	18.96	1260,6	27358,9	21.70	-21,9
Hapendatud piimatooted	318,7	5896,3	18.50	267,3	5082,6	19.01	-16,1
Vadakutooted	2,1	35,8	17.08	134,9	1494,7	11.08	64korda
Või ja piimarasvad	1416,7	31164,3	22.00	2536,2	67305,6	26.54	79,0
Juust, kohupiim	642,1	27057,2	42.14	929,4	37648,5	40.51	44,7
Jäätis	133,8	3990,5	29.82	166,4	4445,0	26.71	24,4
Piimatooted kokku	x	100200,7	x	x	165779,7	x	65,4*

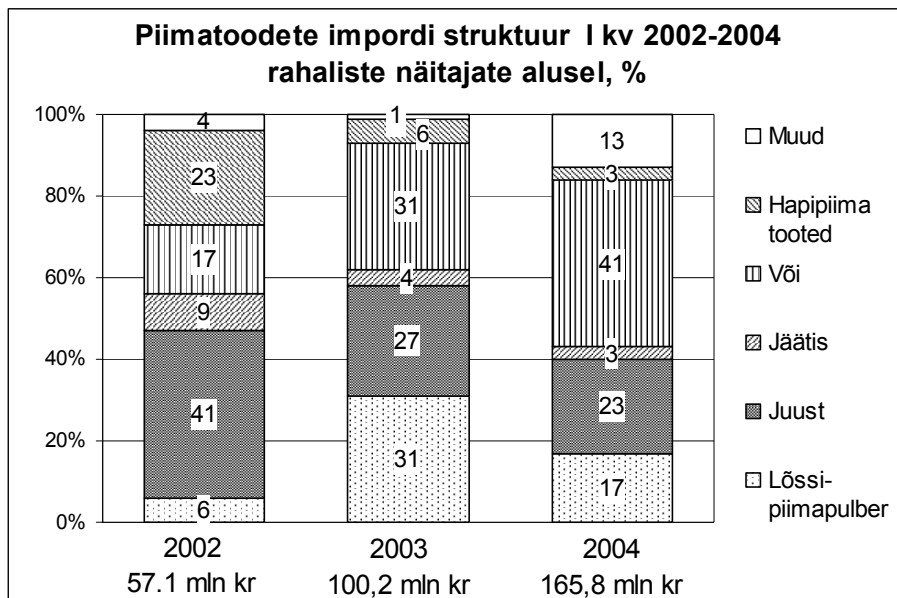
* impordikäibe muutus

Joonis 5

I kvartali piimatoodete impordi rahalisest väärtusest moodustab või 41%, juust 23%, lõssipulber 14% ja piimapulber 3% (joonis 6). Või impordikäive on tänavu I kvartalis kasvanud üle kahe korra nii impordikoguse (79%) kui hinnatõusu (21%) tulemusel. 83% importvõist oli I kvartalis pärit Tšehhist.

Joonis 6

Tänavu I kvartalis toodi Eestisse sisse 4117 tonni piima ja rõõska koort, millest 85% imporditi Lätist ja 14% Leedust. Aasta tagasi ulatus lõssi-piima-rõõsa koore sissevedu vaid 48,2 tonnini, millest 46,2 tonni oli rõõsk koor Saksamaalt. Kõrged piima kokkuostuhinnad Eestis on meelitanud piimatööstusi omale toorainet Lätist-Leedust otsima. Lätist imporditi piima ja lõssi I kvartalis kokku 3509 tonni keskmise hinnaga 3.41 kr/kg. Sealhulgas piima toodi 2454 tonni (hind 3.81 kr/kg) ja lõssi 1055 tonni (2.47 kr/kg).

Tabel 11

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes I kvartalil 2004
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või		Juust, kohupiim		Jäätis	
2002 – 228 t		2002 – 582 t		2002 – 441 t		2002 – 410 t		2002 – 161 t	
2003 – 1615 t		2003 – 319 t		2003 – 1417 t		2003 – 541 t		2003 – 134 t	
2004 - 1261 t		2004 - 267 t		2004 – 2536 t		2004 – 929 t		2004 - 166 t	
Tšehhi	52	Saksamaa	57	Tšehhi	83	Leedu	56	Leedu	72
Slovakia	22	Poola	42	Norra	9	Tšehhi	16	Soome	28
Leedu	10	Soome	1	Sloveenia	4	Läti	13		
Ungari	8			Island	2	EL	6		
Uus-Meremaa	5			Leedu	2	Saksamaa	5		
Poola	3					Teised	4		

Tänavu I kvartalis on vähenenud pulbrite, hapendatud piimatoodete ja jäätise import. Pulbrite koguseline import on vähenenud viiendiku võrra ning osakaal piimatoodete rahalisest impordikäibest on langenud 17%-le. Sealjuures on täispiimapulbrit tänavu esimeses kvartalis (168 t) toodud sisse 62% vähem kui aasta tagasi, lõssipulbri impordikogus (965 t) jäi eelmise aasta sama perioodi tasemele. Hapendatud piimatoodete (peamiselt jogurtid) impordi osakaal on langenud 3%-le, jäätise osakaal 4%-le piimatoodete koguimpordis. Täispiima- ja lõssipulbri koguselisest impordist 52% toodi sisse Tšehhist, 42% hapupiimatoodetest Saksamaalt, 56% juustust ja 72% jäätisest Leedust (tabel 11).

Euroopa Liit

2004. aasta piimaturu Euroopa Liidus mõjutavad kaks sündmust: ühtse põllumajanduspoliitika reform ja 10 Kesk- ja Ida-Euroopa riigi liitumine EL-ga 1. mail.

Uus põllumajanduspoliitika (CAP) hakkab kehtima piimandussektoris 2004. aasta 1. juulist, mil nähakse ette piimatoodete interventsioonihindade langust ja sekkumiskokkuostu koguste vähenemist ning eksporttoetuste alandamist. Kuni 1. juulini kehtivad veel vanad turukorraldusmeetmed ja hinnatasemed ning 2004. aasta lõpuni piimatootjatele otsetoetused.

EL laienemisega kasvab oluliselt juba olemasolev kaubavahetus uute liikmesriikidega. Peale liitumist tuleb vanades liikmesriikides arvestada lääne-ida vaheliste hinnaerinevuste tõttu uute liikmesriikide suurema piimatoodete pakkumisega ühisel EL turul. Seda on geograafilise asendi tõttu eriti tunda Saksamaal.

Lõppenud kvoodiaasta (1.04.2003 – 31.03.2004) viimases kvartalis (I kv 2004) varuti Euroopa Liidu meiereides piima kokku 28 miljonit tonni, mis on 150 tuhat tonni ehk 1,6% vähem kui eelmise aasta samal ajavahemikul. Varasemast vähem varuti piima Hollandis (-5,5%), Suurbritannias (-3,3%), Taanis (2,9%), Itaalias (-2%) ja Saksamaal (-1,8%). Varumismaht suurenes Rootsis (1,8%), Hispaanias (1,8%) ja Austrias (1,3%). Ülejäänud liikmesriikides jäid piimavarumismahud enam-vähem 2003. aasta I kvartali tasemele.

Tootmismahude langus Saksamaal, Hollandis, Taanis ja Suurbritannias oli põhjustatud piimakvootide tugeva ületuse tõttu kvoodiaasta varasematel perioodidel. Hollandis, vaatamata piimavarumise suurele vähenemisele 2004. aasta esimeses kvartalis, ületati 2003/04 majandusaasta piima tootmiskvooti 51 tuhande tonniga (+0,47%), mis tõi Hollandile 18 miljoni euro suuruse trahvi (281,6 mln kr). Saksamaal ületati piima tootmiskvoot 1,2%-liselt ehk 35 tuhande tonni võrra. Prantsusmaal jäi aga möödunud kvoodiaastal piimakvoot täitmata. Piimatootjate poolsed püüdlused vähendada piima müüki tööstustele I kvartalis toimib tagantjärele ka järgnevatel kuudel, mistõttu piimavarumise maht nendel kuudel jääb allapoole eelmise aasta taset.

Euroopa Liidu kandidaatriikides piimatootmine käesoleva aasta I kvartalis esialgsete arvestuste kohaselt (kahe kuu andmetel) suurenes. Kasv oli suurem Poolas (8%), Leedus (8,5%) ja Eestis (6,2%). Tšehhis oodatakse aga piimatootmise 3,2%-list vähenemist.

Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika reform püüab põllumajandustootjaid siduda enam tarbimisega ja ära hoida suuremaid struktuurimuudatusi. Uue reformi tingimustes suure-

neks piimatootmine EL 25-s liikmesriigis kokku 2010. aastaks ainult 0,6% võrreldes 2004. aastaga. Sealjuures jääks uutes liikmesriikides toodangu maht enam-vähem 2004. aasta tasemele, aga vanades liikmesriikides suureneks 1%.

Tabel 12

CAP-reformi mõju EL-25 piimatoodangule (mln tonni)
(Hälve Agenda 2000-st, %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tootmine								
EL-15	121,8	121,4	121,6	121,7	121,6	122,0	122,4	122,7
EL-10	20,6	22,9	22,8	22,7	22,6	22,6	22,6	22,5
EL- 25	142,4	144,3	144,4	144,3	144,3	144,6	144,9	145,2
Hälve Agenda 2000-st, %		0,0	-0,2	-0,4	-0,7	-0,3	0,0	0,0
Hindade hälve								
Agenda 2000-st, %		-3,2	-7,8	-9,3	-5,8	-5,5	-4,7	-3,4

Allikas: Agra Focus 2004/aprill

Liitumisjärgsetel esimestel aastatel on või ja vähesel määral ka lõssipulbri tootmine liikumas üha enam uutesse liikmesriikidesse, kuna need tooted muutuvad peale liitumist piimatööstustele kasumlikumaks, sest hinnad neis riikides tõusevad. Piimatööstused on uutes liikmesriikides praegu spetsialiseerunud pigem värsketele piimatoodetele kui kõrge lisandväärtusega toodete (juust, või) tootmisele. Praegu läheb uutes liikmesriikides 40% kvoodi alusel müüdavast piimast või ja piimapulbri valmistamiseks, kuid see võiks ulatuda 60%-ni. CAP-reform võib esialgu vähendada turu konkurentsivõimet, kuna osa uute liikmesriikide värskete piimatoodete tööstusi struktureeritakse ümber maailmaturu toodete tootmiseks.

Tabel 13

CAP-reformi mõju EL-25 võiturule (mln tonni)
(Hälve Agenda 2000-st, %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tootmine								
EL-15	1866,6	1807,9	1726,5	1692,0	1682,2	1677,9	1671,0	1665,1
EL-10	286,3	353,0	343,0	331,9	328,4	326,2	323,3	320,4
EL- 25	2152,9	2160,9	2069,5	2023,9	2010,6	2004,1	1994,3	1985,4
Hälve Agenda 2000-st, %		-1,9	-3,7	-4,3	-3,2	-3,1	-3,2	-3,4
Tarbimine								
EL-15	1679,3	1718,7	1771,9	1832,3	1836,4	1829,6	1832,0	1834,8
EL-10	266,0	224,5	232,6	241,4	245,1	246,8	249,3	252,9
EL- 25	1945,3	1943,3	2004,5	2073,8	2081,5	2076,3	2081,3	2087,7
Hälve Agenda 2000-st, %		2,4	3,4	4,6	2,6	1,8	1,5	1,7
Turustatav ülejääk								
EL-15	187,3	89,2	-45,5	-140,3	-154,2	-151,7	-161,1	-169,8
EL-10	20,3	128,5	110,5	90,4	83,3	79,5	74,0	67,5
EL- 25	207,6	217,7	65,0	-49,9	-70,9	-72,2	-87,1	-102,3
Hälve Agenda 2000-st, mln t		-85,4	-145,3	-182,0	-120,4	-102,3	-97,5	-105,4

Allikas: Agra Focus 2004/aprill

Peale EL laienemist võib CAP-reformi tingimustes või tootmine langeda 2,16 miljonilt tonnilt 2004. aastal 1,98 miljonile tonnile 2010. aastaks. Tarbimine vastupidiselt sellel perioodil kasvab 7% ning perioodi lõpuks jääb või pakkumine EL-i siseturul 5% väiksemaks eeldatavast tarbimismahust.

Juustu tootmine võib EL-25-s vaadeldud prognoosiperioodil suurenda 9 miljonile tonnile (+0,8 mln t) ehk 10%. Sealjuures uutes liikmesriikides kasvab juustutoodang kiiremini (+14%, +0,1 mln t) nende suhteliselt madalate tootmismahutude tõttu käesoleval ajal. Vanade EL liikmesriikide tootmismahut moodustab 91% juustu kogutoodangust 25-s liikmesriigis ning nende toodang kokku kasvab prognoosiperioodi lõpuks 9% 8,2 miljoni tonnini (+0,7 mln t). Juustu-tootmise suurenemise põhjuseks on nõudluse 25%-line kasv uutes ning 8%-line kasv vanades liikmesriikides. Tarbimine EL-25-s kokku suureneb 2010. aastaks 10% 8,9 miljonile tonnile.

Tabel 14

CAP-reformi mõju EL-25 juustuturule (mln tonni)
(Hälve Agenda 2000-st, %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tootmine								
EL-15	7,4	7,5	7,7	7,9	8,1	8,1	8,2	8,2
EL-10	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
EL- 25	8,1	8,2	8,4	8,7	8,8	8,9	9,0	9,0
Hälve Agenda 2000-st, %		1,1	1,4	3,0	2,8	2,7	2,9	3,1
Tarbimine								
EL-15	7,3	7,3	7,3	7,6	7,8	7,8	7,9	7,9
EL-10	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0
EL- 25	8,1	8,1	8,2	8,5	8,7	8,8	8,8	8,9
Hälve Agenda 2000-st, %		0,7	1,2	1,6	1,5	1,3	1,3	1,5
Turustatav ülejääk EL-15	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
EL-10	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
EL- 25	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Hälve Agenda 2000-st, mln t		0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Allikas: Agra Focus 2004/aprill

Uutes liikmesriikides suureneb nõudlus oluliselt ka värsketele piimatoodetele, kuivõrd nende toodete tarbimine on tunduvalt madalam EL keskmisest tasemest. Tarbimise kasvu nendele toodetele arvestatakse isegi enam kui 20%.

Piimavalgu suurenenud kasutamine värsketes piimatoodetes võib viia lõssipulbri tootmise olulisele vähenemisele (-34%) – 1,2 miljonilt tonnilt 2004. aastal 0,8 miljonile tonnile 2010. aastaks. Vähenemine toimub peamiselt vanade liikmesriikide arvelt (-40%), uute liikmesriikide tootmismahut langeb 14%. Ka lõssipulbri tarbimine langeb (-13%) ning kui praegu ületab pakkumine nõudlust 23%-ga, siis 2010. aastaks ületab nõudlust 7%-ga.

CAP-reformi mõju EL-25 lõssipulbriturule (mln tonni)
(Hälve Agenda 2000-st, %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Tootmine								
EL-15	1076,1	955,0	806,8	746,9	685,6	650,6	612,5	575,7
EL-10	187,9	259,2	248,5	236,6	232,9	230,5	227,4	222,0
EL- 25	1264,0	1214,2	1055,3	983,5	918,4	881,1	840,0	797,7
Hälve Agenda 2000-st, %		-2,7	-3,6	-3,5	-3,7	-4,4	-4,9	-5,3
Tarbimine								
EL-15	851,6	895,2	944,8	856,8	816,9	805,6	792,5	785,7
EL-10	69,5	92,4	68,2	69,7	71,2	71,5	72,4	70,5
EL- 25	921,1	987,5	1013,0	926,5	888,1	877,1	864,9	856,2
Hälve Agenda 2000-st, %			-3,5	-4,8	-6,0	-4,2	-4,2	-4,6
Turustatav ülejääk								
EL-15	180,9	10,2	-50,0	-70,0	-120,0	-150,0	-180,0	-210,0
EL-10	95,5	191,0	178,9	165,4	161,3	158,6	155,0	151,5
EL- 25	276,4	201,2	128,9	95,4	41,3	8,6	-25,0	-58,5
Hälve Agenda 2000-st, mln t		2,8	7,2	20,6	3,0	-4,0	-4,8	-3,1

Allikas: Agra Focus 2004/aprill

CAP-reformi eesmärgiks on tugevdada tarbimise trende ja muuta kõrgema lisandväärtusega tooted konkurentsivõimelisemaks nii sise- kui välisurgudel. Vaatamata värskete piimatoodete ülejäägile uutes liikmesriikides liitumisjärgetel aastatel, võib CAP-reformi mõjul EL-25 turgudel pakkumise ja nõudluse vahetõrge oluliselt paraneda. Seda peamiselt tänu tootmise vähenemisele vanades liikmesriikides. Selle tulemusena võivad turuhinnad kerkida oluliselt kõrgemaks kui sekkumisostu hinnatase.

Värskete piimatoodete struktuurasetest muutustest tulenevalt võib piima tootjahind langeda vähem kui piimatoodete toetushinna vähenemisel prognoositi. Piimahindade tasakaalustumise kiirus sõltub oluliselt piimatööstuste tootmise ümberstruktureerimisest turustatavate toodete suhtes nii endistes kui uutes liikmesriikides. Efektive ümberstruktureerimine suurendab maailmaturul kõrgema lisandväärtusega piimatoodete eksporti. EL-is toodetud juustu rahvusvaheline konkurentsivõime maailmaturul võib piima tootjahinna paranemist kiirendada.

Maailmaturg

2004. aasta alguse olukord piimatoodete maailmaturul näitab, et piima tootjahind stabiliseerub ning võib arvestada isegi vähese tõusuga peamiselt madalama hinnatasemega piirkondades. Seda näitab piimatootmise mahu suurenemise aeglustumine maailmas ja nõudluse tootmisest kiirem kasv. Mõnedes riikides, eriti arengumaades, tasakaalustatakse piima pakkumise ja nõudluse vahetõrge veel meiereide poolt varutavate koguste suurenemisega ja niiviisi piima kaubalisuse suurendamisega, kuid EL vanades liikmesriikides ja Põhja-Ameerikas ei ole selleks enam reserve, sest tööstused ostavad kokku suurema osa toodetud piimast. Maailmaturul peaks osa kasvavast nõudlusest kaetama ekspordiga EL-ist ja mõnede toodete osas on EL

ekspordivõimalused maailmaturule väga head. Pärast 11. juunit 2004, mil Euroopa Komisjon alandas või eksporditoetust 6% 141 eurole 100 kg kohta (22 kr/kg), on või maailmaturu hind jätkanud tõusu ning sellega on monoliitvõi nõudlus EL-ist pärit võiile maailmaturul kindlustatud.

Uus-Meremaal suurenes piimatoodang 2003/04 majandusaastal 4,3%.

Jaapan on endale soetanud lõssipulbri varud, mis ulatusid käesoleva aasta märtsi lõpuks 93 tuhande tonnini.

Venemaa majandus- ja kaubandusministeerium prognoosib 2004. aastaks piimatootmise 3,3%-list vähenemist eelmise aasta suhtes, kogumahule 32,2 miljonit tonni. Võitoodang on selle aasta esimesel neljal kuul vähenenud 4,1% (66,9 tuh t-le), kuid aasta arvestuseks oodatakse vähenemist 2% (272,4 tuh t). Juustu aastane toodang peaks küll jääma 335 tuhande tonniga 2003. aasta tasemele, kuigi 2004. aasta esimesel neljal kuul on tootmismahut 0,8% langenud (91,5 tuh t-le).

Kokkuvõte

Tänavu esimese kvartaliga lõppes Eestis esimene piimatootmise **kvoodiaasta** (1.04.2003 – 31.03.2004). Tootjate poolt taotletud 647 tuhande tonni suurusest kvoodimahust täideti ainult 78%, ehk turustati kokku 501 tuhat tonni piima. Uueks kvoodiaastaks on küll piimatootmise kvoot 3,5% väiksem eelnenust, kuid on siiski 25% kõrgem tegelikult turustatud mahust.

Piima toodeti Eestis tänavu esimeses kvartalis 9,2% enam kui aasta tagasi. Piimatööstuste poolt varutava toorpiima **kokkuostukogus** suurenes 8,1%, kuid piima kaubalisus vähenes 0,9%-punkti võrra 82,9%-le piima kogutoodangust.

Väliskaubavahetus suurenes nii ekspordi kui impordi suurenemise läbi, kuid import suurenes kiiremini kui eksport ning kaubavahetuse positiivne saldo vähenes. Piimatoodete ekspordi- ja impordihinnad on võrreldes aastatagusega tõusnud ning väliskaubakäibe kasv on saavutatud nii hindade tõusu kui koguseliste mahtude suurenemise tulemusel.

Piimatoodete **hinnad** on I kvartalis nii sise- kui välisturul tõusnud ning hinnatõus on jätkunud ka II kvartalis. Piimatoodete maailmaturu olukord on muutunud positiivsemaks ning mõnede toodete osas on Euroopa Liit ainuke tõsine pakkuja. Nõudluse suurenemine maailmaturul aga ka Euroopa Liidu turu avanemine 1. maist 2004 kõigile Eesti toodetele peaks ka Eesti piimandussektorile positiivselt mõjuma. Liitumine Euroopa Liiduga avardab küll turustamisvõimalusi ja suurendab makstavaid toetusi, kuid pingestab olukorda ka koduturul odavamate toodete sisseveo tõttu.